

Поліщук М.О.

*студент 1-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РЕАЛІЗАЦІЯ СУДОВИХ ПРЕЦЕДЕНТІВ В АДВОКАТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

На даний момент, тема щодо повного та всебічного використання судових прецедентів є дуже актуальною, виходячи із того, що протягом останніх років відбувається зближення англо-саксонської та романо-германської системи права. Основною проблемою судових прецедентів є те, що їх складно реалізувати в практичній діяльності адвоката, а також дуже ризиковано покладатись на дане явище як аргумент в судовому спорі.

Початок реалізації судових прецедентів в українському праві було закладено після ратифікації Конвенції про захист прав людини, а також прийняття Закону України «Про виконання рішень та використання практики Європейського суду з прав людини». В цьому Законі наголошено, що застосування судових прецедентів може бути використано як джерело права.

Після вищезазначених подій судовий прецедент офіційно задекларували на законодавчому рівні, зокрема, відповідно до ч. 5, 6 ст. 13 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів України» (у редакції з 20.06.2020 р.) висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду (далі – ВС), є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Після вступу в силу змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів України», суди першої та другої інстанції почали виносити рішення на підставі висновків Верховного Суду, внаслідок чого суттєво ускладнився захист інтересів клієнта в судовому процесі.

Перша та одна із найважливіших проблем це не систематизованість висновків Верховного Суду. Неможливо побачити викладені правові позиції Верховного суду окремо від рішень по справі. А це означає, що значний час адвоката витрачається на пошуки рішень Верховного Суду по конкретній справі. Видається, що на теперішній час у держави наявні всі задля реалізації проекту для систематизації постанов Верховного Суду, але даний етап навіть не є частиною судової реформи, що проводиться нині.

Друга проблема реалізації судових прецедентів адвокатами є певні розбіжності на основі позицій, що були сформульовані Верховним Судом України, який припинив діяльність 15.12.2017 року. Наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 346 КАСУ суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає справу на

розгляд Великої Палати, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Однак, звертаючи увагу, на правові висновки Верховного Суду України, варто вказати, що відповідно до підп. 8 п. 1 розд. VII «Перехідні положення» КАСУ суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати (об'єднаної палати), передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія або палата (об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

В січні 2018 року Верховний Суд, ознайомившись із вищезазначеними положеннями, виніс постанову в якій вказав, що правові висновки Верховного Суду України мають враховуватись Верховним Судом. Водночас застосування позицій Верховного Суду України судами першої та другої інстанції не є наказним. З даного положення можна зробити висновок, що суди першої та другої інстанції будуть враховувати лише висновки Верховного Суду. Отже, якщо адвокат посиляється на висновки ВСУ як аргумент в спорі, суд має повне право не використовувати таку позицію при винесенні остаточного рішення по справі.

Третьою, не менш важливою проблемою, є можливість Верховного Суду змінювати свої правові позиції. Так, наприклад, наведено постанову від 18 березня 2020 року по справі № 543/775/17 Верховного Суду. Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України від 13 грудня 2013 року щодо звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги на рішення місцевих судів у справах, що стосувались оскарження постанов про притягнення до адміністративної відповідальності, та постановила, що чинне законодавство містить ставку судового збору, що підлягає сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги у справі про оскарження постанови про адміністративне правопорушення та подальшому оскарженні позивачем та відповідачем судового рішення [1].

Проблема, в тому, що таку постанову неможливо відстежити, оскільки сама правова позиція ВС була сформульована в мотивувальній частині рішення та жодним чином не згадується у резолютивній. В такому випадку дізнатися про такий прецедент досить часто можна випадково, зокрема, при ознайомленні із законопроектом № 3424, який обґрунтований вищезазначеною позицією Верховної Палати Верховного Суду.

Вважаємо, що наведені проблеми, які не дають можливості повною мірою інтегрувати судові прецеденти у національне право, потребують свого вирішення.

Перш за все, потрібно систематизувати позиції Верховного Суду, створивши Реєстр, котрий буде поділятися на категорії права та справ, наприклад, за зразком Єдиного реєстру судових рішень. Оголошувати на офіційних веб-порталах судової влади зміни правової позиції Верховного Суду. Створити на законодавчому рівні регулювання судових прецедентів за участю виконавчої та законодавчої гілок влади, для забезпечення контролю, наприклад виносити на планерний розгляд зміни правової позиції Верховного Суду, котрі несуть вплив на національне кодифіковане законодавство.

Вищезазначені кроки є способом розв'язання проблеми використання судових прецедентів у адвокатській діяльності при відстоюванні інтересів клієнта, що значною мірою може допомогти спрогнозувати успішність судового захисту.

Список використаної літератури:

1. Постанова Верховного Суду по справі № 543/775/17 від 18 березня 2020. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88952415>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент **Свида Олексій Георгійович**

Пустовойт К.В.

*студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

Наразі інститут української адвокатури стоїть перед нагальною потребою визначення нових векторів подальшого розвитку, що зумовлено загостренням політичної ситуації, рядом зовнішніх загроз та внутрішніх ризиків, погіршенням соціально-економічних показників у країні, трансформацією правової системи.

З самого початку я хотіла б зазначити, що у зв'язку з відсутністю довгий час плану заходів з реалізації стратегії реформ у цій галузі, роль адвокатури як елемента, що забезпечує змагальність у судовому процесі, неухильно знижувалася. Хоча, є сподівання, що адвокати самі зможуть долучитися до процесу розробки стратегії реформи адвокатури та подальшої імплементації передбаченого у ній плану заходів. На мою думку це має бути важливий